तेषां दोषत्वमपि नाङ्गीक्रियते[1]। अन्यथा नित्यदोषानित्यदोषत्वव्यवस्थापि न स्यात्। यदुक्तं[1] ध्वनिकृता—

'श्रुतिदुष्टादयो[2] दोषा अनित्या ये च दर्शिताः।
ध्वन्यात्मन्येव शृङ्गारे ते हेया इत्युदाहृताः॥' इति।

किंच। एवं काव्यं प्रविरलविषयं निर्विषयं वा स्यात्, सर्वथा निर्दोषस्यैकान्तमसंभवात्।

पकर्षकत्वे अनपकर्षकत्वाङ्गीकारे। **तेषां** श्रुतिकट्वादीनाम्। **नाङ्गीक्रियते**। 'युष्माभिः' इति शेषः। 'रसापकर्षका दोषाः—' इति दोषसामान्यलक्षणायोगादिति भावः। अत्रेष्टापत्तौ दोषमाह—**अन्यथेति**। विपरीतमताङ्गीकारे इत्यर्थः। अत्रेष्टापत्तौ प्राचीनमतविरोधं दर्शयति—**यदुक्तमिति**। **अनित्या इति**। तेषां क्वचिद्दोषत्वात् क्वचिद्गुणत्वाच्चानित्यदोषत्वं तच्च दोषपरिच्छेदे व्यक्तीभविष्यति। **ध्वनिर्व्यञ्जकः** शब्दो व्यज्यमानो वार्थ आत्मा शरीरं यस्य तस्मिन् शृङ्गारे एव ते हेया वर्जनीया इत्यन्वयः। एवं च श्रुतिकट्वादीनां[2] शृङ्गारमात्रे व्यङ्ग्ये दोषत्वं न तु कोपादिमिश्रिते शृङ्गारे। तत्र दुःश्रवत्वादेर्गुणत्वादिति। ननु[3] सदोषवाक्यानां ध्वनिसत्त्वेऽपि काव्यत्वं नाङ्गीकरणीयमिति कथमुक्ताव्याप्त्यवसर इत्यत आह—**किंचेति**। एवं[4] सदोषवाक्यानां ध्वनिसत्त्वेऽपि काव्यत्वानङ्गीकारे भवदुक्त-

---

1. नाङ्गीक्रियत इति। क्वचिद्रसे भासमानेऽपि दोषत्वमङ्गीक्रियत एव। यथा भगवद्भर्तृहरिसंकलितवैराग्यशतकस्य 'अहौ वा हारे वा कुसुमशयने वा दृषदि वा—' इति श्लोके मिथ्यात्वेन परिभाव्यमानं जगदालम्बनम्, तपोवनादिकमुद्दीपनम्, सर्पहाराद्योः समदर्शनमनुभावः, मतिधृतिहर्षा व्यभिचारिभावः, निर्वेदः स्थायिभावः, एवं शान्तरसनिष्पत्तौ सत्यामपि 'क्वचित्पुण्यारण्ये' इति यदभिहितं तद्विकल्पप्रतिपादकमभेदवासनाविरुद्धमनुचितमवभासते। धारारूढसर्वसाम्यविगलितभेदाभिमानग्रन्थेर्हि सर्वत्र सर्वं शिवमयं पश्यतस्तपोवने नगरावस्करकूटे च विमलात्मलाभतृप्ततया समानदृशः क्वचित् पुण्यारण्यादिवचनमनुचितोच्चारणमेव। उक्तं च—'अनौचित्यादृते नान्यद्रसभङ्गस्य कारणम्। प्रसिद्धौचित्यबन्धस्तु रसस्योपनिषत्परा॥' इति॥

2. श्रुतीति। श्रुतिदुष्टाः। यथा—अधाक्षीत्, अताप्सीत्, अजघर्ट्। अर्धदुष्टा वाक्यार्थबलादश्लीलार्थप्रतिपत्तिकारिणः। यथा—'छिद्रान्वेषी महान्स्तब्धो घातायैवोपसर्पति।' कल्पनादुष्टा द्वयोः पदयोः कल्पना। यथा—'ववुरिन्दीवरश्रेणिबान्धवाः—' इत्यादौ। 'शृङ्गार' इत्युचितरसोपलक्षणार्थम्। वीरशान्ताद्भुतादावपि तेषां 'वर्जनात्' इति लोचनकाराः॥

---

१. 'उक्तं हि' ग. २. 'दुःश्रवत्वादीनाम्' इति मुद्रितपाठः. ३. 'नन्वदोषावित्यनेन दोषरहितावेव शब्दार्थौ लक्ष्यावित्यत आह'—इति पुस्तकान्तरे पाठः. ४. 'एवं काव्यलक्षणेऽदोषत्वविशेषणसत्त्वे काव्यत्वं प्रविरलविषयं स्वल्पविषयम्' इति पुस्तकान्तरे पाठः.